

ยาสมุนไพรและโรคริดสีดวงทวาร

สิริกานต์ มุกข์ตา*

สนั่น ศุภธีรสกุล*,†

บทคัดย่อ

โรคริดสีดวงทวารเป็นโรคเกี่ยวกับความผิดปกติของหลอดเลือดดำบริเวณทวารหนักเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ท้องผูก รับประทานอาหารที่มีกากใยน้อย การตั้งครรภ์ ผู้ที่เป็นโรคริดสีดวงทวาร มักมีอาการเลือดออก อากาเรเจ็บปวดบริเวณทวารหนัก บวมและคันบริเวณทวารหนัก ทำให้ผู้ป่วยเกิด ความไม่สบายตัว เกิด ความวิตกกังวล การรักษาโรคริดสีดวงทวารมีหลายวิธีและการรักษา ด้วยการใช้ยาสมุนไพรเป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่ใช้ในการรักษา ยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารต้องมีฤทธิ์ต้านการอักเสบ (Anti-inflammatory effects) มีฤทธิ์ในการบำรุงหลอดเลือดดำ (Venotonic effects) และมีฤทธิ์บรรเทาอาการปวด (Analgesic effects) การรักษาด้วยยาสมุนไพรจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ป่วยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : โรคริดสีดวงทวาร, ยาสมุนไพร, ต้านการอักเสบ, บำรุงหลอดเลือดดำ, บรรเทาอาการปวด

บทนำ

โรคริดสีดวงทวารเป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของหลอดเลือดดำบริเวณทวารหนัก หลอดเลือดดำมีการโป่งพอง เกิดเป็นหัวริดสีดวงทวาร¹ เกิดจากภาวะความดันในหลอดเลือดดำสูง จากสาเหตุต่างๆ เช่น การรับประทานอาหารที่มีกากใยน้อย ส่งผลให้เกิดอาการท้องผูก การขับถ่ายลำบาก นอกจากนี้ยังพบในหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่นั่งถ่ายเป็นเวลานานและ

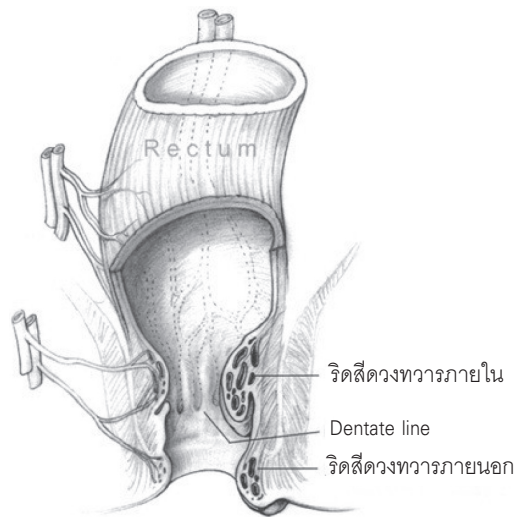
ผู้ที่มีน้ำหนักมาก การแบ่งประเภทของโรคริดสีดวงทวารตามตำแหน่งที่เกิดของโรคออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โรคริดสีดวงทวารภายนอก (External hemorrhoid) และโรคริดสีดวงทวารภายใน (Internal hemorrhoid) (รูปที่ 1)

โรคริดสีดวงทวารภายนอกมีลักษณะเป็นตุ่มนูนออกมาภายนอกทวารหนัก สามารถมองเห็นได้และโรคริดสีดวงทวารภายใน เกิดภายในทวารหนัก ต้อง

* คณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ. หาดใหญ่ จ. สงขลา 90110

† ผู้รับผิดชอบบทความ: sanan.s@psu.ac.th

Received date 10/04/13 ■ Accepted date 30/07/14

รูปที่ 1 ตำแหน่งของริดสีดวงทวารภายในและภายนอก³

มีการตรวจทวารหนักด้วยกล้อง (anoscopy) และการส่องตรวจไส้ตรงด้วยเครื่อง proctoscope (proctoscopy)² โรคริดสีดวงทวารภายในแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่

1. ระยะที่ 1 เป็นระยะที่ไม่มีติ่งเนื้อโผล่หรือยื่นออกมาจากรูทวารหนัก
2. ระยะที่ 2 เป็นระยะที่มีติ่งเนื้อโผล่ออกมาจากรูทวารหนัก ขณะเบ่งหรือถ่ายอุจจาระ แต่ติ่งเนื้อที่โผล่ออกมา สามารถหดกลับเข้าไปยังรูทวารหนักได้เอง
3. ระยะที่ 3 เป็นระยะที่มีติ่งเนื้อโผล่ออกมาจากรูทวารหนัก ติ่งเนื้อนี้ไม่สามารถหดกลับเข้ารูทวารหนักได้เอง จะต้องใช้มือดัน จึงจะสามารถเข้าไปยังรูทวารได้อีก
4. ระยะที่ 4 เป็นระยะที่มีติ่งเนื้อโผล่ออกมาจากรูทวารหนักและไม่สามารถใช้มือดันกลับ เข้าไปได้^{3-5,6,7}

อาการของผู้ป่วยที่เป็นโรคริดสีดวงทวารที่พบเห็นได้บ่อย คือ มีเลือดออกทางทวารหนัก ขณะ

เบ่งหรือถ่ายอุจจาระ³⁻⁵ บางรายมีอาการเจ็บปวดบริเวณทวารหนัก มีอาการบวม และคันบริเวณทวารหนัก และส่งผลให้มีปัญหาทางด้านสุขอนามัย ในผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารภายนอกจะมีติ่งเนื้อยื่นออกมาอยู่ที่ขอบทวาร ทำให้ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารประเภทนี้เกิดความไม่สบายตัว ทั้งเวลานั่ง เวลาเดิน เกิดความวิตกกังวลในการเคลื่อนไหว หรือทำกิจวัตรประจำวัน⁸

การรักษาผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารภายในและภายนอกมีหลายวิธี (ตารางที่ 1) โดยแบ่งออกเป็น

การดูแลรักษาตนเอง

1. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผู้ป่วยควรดูแลรักษาความสะอาดของทวารหนักและรับประทานอาหารที่มีกากใยสูง เช่น ผัก ผลไม้ให้มาก เพื่อให้การขับถ่ายได้สะดวก และ ควรหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดอาการท้องผูกหรือท้องเสีย การรับประทานอาหารที่มีกากใยจะช่วยบรรเทาอาการเจ็บปวดเลือดไหล และการโผล่ของติ่งเนื้อ^{3,5,9}

นอกจากการปรับพฤติกรรมการกินอาหารแล้ว การดื่มน้ำมากๆ และการออกกำลังกาย สามารถช่วยป้องกันอาการท้องผูกได้

2. การแช่ก้นด้วยน้ำอุ่น (Warm sitz bath) จะช่วยทำให้อาการเจ็บปวดลดลง การไหลเวียนเลือดดีขึ้นส่งผลให้อาการบวมบริเวณทวารหนักลดลง นอกจากนี้การนั่งแช่น้ำอุ่น ยังเป็นการช่วยทำความสะอาดทวารหนัก^{3,5,6}

การรักษาด้วยยา

1. การใช้ยาเหน็บ วิธีการใช้ยาเหน็บทำได้โดยให้ผู้ป่วยนอนตะแคงหรือนั่งยองๆ แล้วสอดยาเข้าไปให้ลึกที่สุด ถ้าเป็นยาหลอดให้สอดปลายเข้าทางทวารหนักแล้วบีบยาเข้าไป จะช่วยบรรเทาอาการอักเสบ ลดความเจ็บปวด

ตารางที่ 1 ตารางแสดงวิธีการรักษาโรคริดสีดวงทวาร⁴

การรักษา	ริดสีดวงทวารภายใน (ระยะ)				ริดสีดวงทวารภายนอก
	1	2	3	4	
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	✓				
การฉีดยา	✓	✓			
การจี้หัวริดสีดวงทวารหนัก	✓	✓			
การยิงยางรัดหัวริดสีดวงทวาร		✓	✓		
การรักษาโดยการผ่าตัด			✓	✓	✓

2. การฉีดยา (Sclerotherapy) คือการฉีดสารเข้าไปที่หัวริดสีดวงทวาร โดยทั่วไปใช้ 5% phenol เพื่อทำให้เกิดผังพืดรัดหลอดเลือดทำให้เลือดหยุดไหลและหัวริดสีดวงฝ่อยุบลง^{6,8} ควรฉีดห่างกัน 1-2 สัปดาห์ ผู้ที่ทำการรักษาด้วยวิธีนี้และมีอาการเจ็บปวดบริเวณอื่นๆ ของร่างกายร่วมด้วย ควรระมัดระวัง เพราะสามารถเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอาการเจ็บหน้าอกและอาการปวดท้องส่วนบน⁹

3. การจี้หัวริดสีดวงทวาร (Infrared coagulation) ด้วยการใช้รังสีอินฟราเรด ทำให้เกิดการทำลายเนื้อเยื่อและเกิดพังพืดในตำแหน่งที่ทำ การจี้หัวริดสีดวงทวารเป็นการจี้บริเวณปลายของแต่ละหัวริดสีดวงทวารภายในและมีการทำซ้ำ 3 ครั้งในแต่ละหัวริดสีดวงทวาร วิธีนี้จะช่วยลดอาการเจ็บปวดและโรคแทรกซ้อน⁸

4. การใช้ยางรัด (Rubber band ligation) เป็นวิธีที่ง่าย รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการรักษากับผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารภายในระยะที่ 1, 2 และ 3⁶ ด้วยการยิงยางรัดหัวของริดสีดวงทวาร ทำให้บริเวณนั้นขาดเลือด เกิดการตายของเนื้อเยื่อ^{5,6,8} ทำให้เนื้อเยื่อหัวริดสีดวงทวารมีขนาดลดลงแล้วฝ่อหลุดออกไป อาจมีภาวะแทรกซ้อนคือหลังทำการรักษา ผู้ป่วยอาจจะรู้สึกไม่สบายตัวเป็นเวลาหลายวัน

สามารถลดภาวะแทรกซ้อนได้โดยการนั่งแช่ก้นด้วยน้ำอุ่น การรับประทานยาแก้ปวด⁸ และหลีกเลี่ยงการถ่ายอุจจาระแข็งโดยการใช้อาหารย่อยอ่อนๆ⁶

การรักษาด้วยการผ่าตัด

การรักษาโดยการผ่าตัด (Surgical hemorrhoidectomy) มักทำให้ผู้ป่วยมีอาการเจ็บปวดและมีความเสี่ยงที่อาจเกิดโรคแทรกซ้อน เช่น ทวารหนักตีบ การรักษาด้วยการผ่าตัดมักทำในผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารภายในระยะที่ 3 ที่ไม่มีการตอบสนองต่อการรักษาด้วยการใช้ยางรัดหัวริดสีดวงทวาร ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารระยะที่ 4 ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารภายนอกหรือผู้ป่วยที่เป็นทั้งโรคริดสีดวงทวารทั้งภายในและภายนอก⁸

จะเห็นได้ว่าการรักษาโรคริดสีดวงทวารภายในและภายนอก มีวิธีการรักษาหลากหลาย นอกจากการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ยังมีแนวทางการรักษาเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้ป่วย การรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกหนึ่งในปัจจุบันที่เป็นที่ยอมรับ และแพร่หลายมากขึ้น การรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยมียาในรูปแบบต่างๆ เช่น ยาทา ยาแคปซูล ยาตอกเม็ด ยาลูกกลอน ยาผง ยาอม ยาต้ม ซึ่งตัวยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารมักมีฤทธิ์ต้านการอักเสบ (Anti-inflam-

matory effects) ฤทธิ์ในการบำรุงหลอดเลือดดำ (Venotonic effects) และฤทธิ์บรรเทาอาการปวด (Analgesic) นอกจากนี้ยาสมุนไพรสามารถทำได้ง่าย ราคาถูกหรือบางอย่างก็ไม่เสียค่าใช้จ่ายทำให้ไม่เป็นการสิ้นเปลือง ในเรื่องของการรักษา ดังนั้นการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับ ผู้ป่วยโรคกรดไหลย้อน

ตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคกรดไหลย้อน

ความหมายของโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนไทย คือ โรคที่เกิดบริเวณทวารหนัก มีลักษณะของเนื้อบริเวณทวารหนักบานใหญ่ขึ้น มีการแตกออก แล้วมีเลือดสดๆ มีสีออกเป็นน้ำขานหมาก หรือน้ำฝางต้ม แล้วเลื่อนเข้ามาเป็นอันเดียวกัน และถ้ามีการเลื่อนลงมาที่บริเวณปากทวารหนัก เรียกว่า บานทะโรค¹⁰ การเกิดโรคกรดไหลย้อนทางการแพทย์แผนไทยเกิดจากพฤติกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดโรค (มูลเหตุของการเกิดโรค) คือ การรับประทานอาหารโดยไม่ได้รับวังเรื่องการบริโภค เช่น รับประทานอาหารมากเกินไปหรือรับประทานอาหารแสลง (ของหมักดอง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์) อิริยาบถ การทำงานหนักเกินไป การพักผ่อนไม่เพียงพอ ดนอดน้ำหรืออดนอน และการกลืนอุจจาระจากพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้การทำงานของธาตุทั้ง 4 ผิดปกติได้แก่ เตโชธาตุหย่อน คือ ปริณามัคคีหย่อน ซึ่งเป็นไฟธาตุที่ทำหน้าที่ย่อยอาหาร ทำให้อาหารไม่ย่อย มีอาการท้องอืด ลมดันขึ้น มีอาการแน่นหน้าอก ส่งผลให้วาโยธาตุหย่อน คือ กุจฉิสยาธาตุน้อย เป็นลมที่พัดในท้อง เมื่อเกิดอาการหย่อนทำให้ลำไส้ไม่มีการบีบรัดอาหารลงสู่ทวารหนัก ขับถ่ายอุจจาระไม่ออก¹¹ เมื่อเตโชธาตุและวาโยธาตุหย่อน ส่งผลต่อ

อาโปธาตุทำให้เกิดการหย่อน คือ อุทเสมหะหย่อน ซึ่งเป็นน้ำมูก เมื่อกลืนในลำไส้ตอนปลายถึงทวารหนัก^{12,13} เมื่อมีการเจ็บป่วยก็จะทำให้เลือดและน้ำเหลืองออกมาทางทวารหนัก มีกลิ่นเหม็น มีอาการปวดมวนท้อง รับประทานอาหารไม่ได้¹¹ ขับถ่ายเป็นมูกเลือด¹² เมื่อมีอาการท้องผูก อาการไม่ย่อย ขับถ่ายอุจจาระไม่ออก ทำให้มีการหมักหมมของอาหารที่บริเวณปฏิวธาตุทำให้เกิดอาการพิการ คือ อันตังพิการ ซึ่งเป็นบริเวณลำไส้ใหญ่รวมถึงทวารหนัก มีหน้าที่กักเก็บเศษอาหาร เมื่ออันตังพิการ ส่งผลให้มีอาการปวดแสบ ถ่ายกะปริบะปรอย มีแก๊สเกิดขึ้นทำให้มีอาการจุกเสียด เบื่ออาหารทำให้เกิดโรคกรดไหลย้อน เวลาถ่ายมีเลือดสดออกมา¹¹ (รูปที่ 2)

การรักษาโรคกรดไหลย้อนด้วยการแพทย์แผนไทยมีหลายวิธี เช่น การใช้ยา กิน ยาทา และยาอม ในส่วนของยาากินก็มีรูปแบบยาเตรียมหลายรูปแบบ อาทิเช่น ยาแคปซูล ยาตอกเม็ด ยาลูกกลอน ยาผง ยาต้ม เป็นต้น ซึ่งในบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2554¹⁴ มีตำรับยาากินที่ใช้ในการรักษาโรคกรดไหลย้อนหรือสามารถบรรเทาอาการโรคกรดไหลย้อนคือ

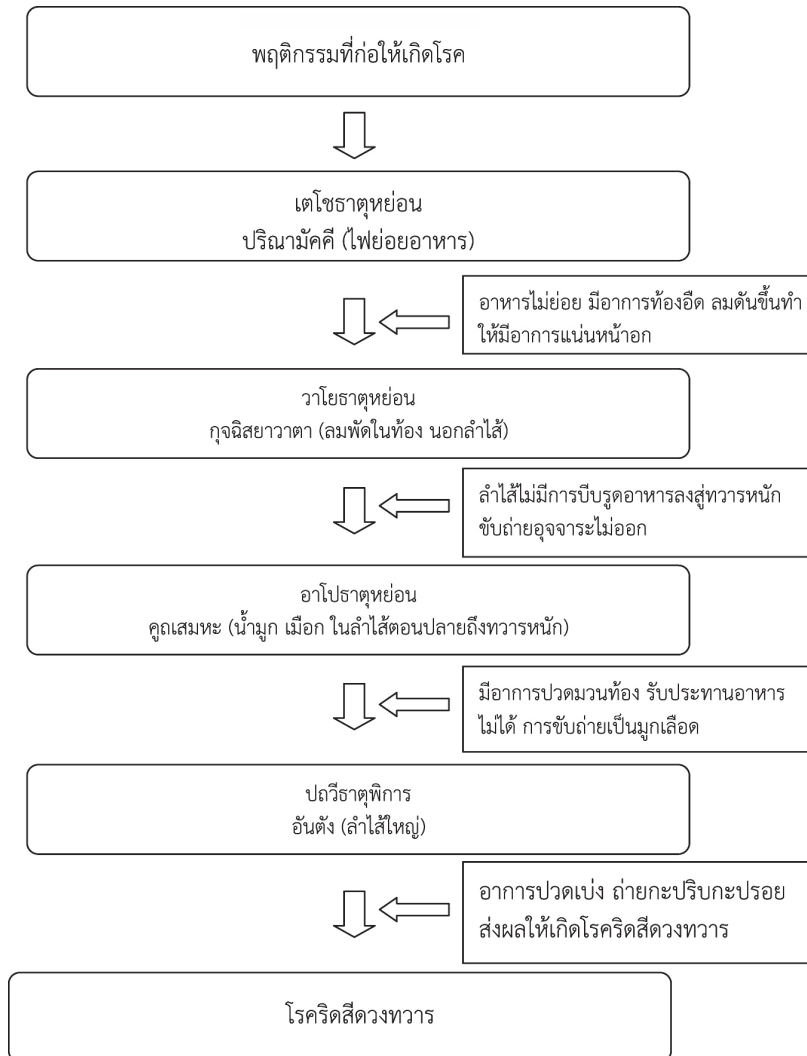
1. ยาผสมเพชรสังฆาต

สูตรที่ 1

สูตรตำรับในผงยา 100 กรัม ประกอบด้วย เถาเพชรสังฆาต 70 กรัม รากอัคคีทวาร หนัก 20 กรัม โกงน้ำเต้า หนัก 10 กรัม รับประทานครั้งละ 1.2 กรัม วันละ 3 ครั้ง หลังอาหารทันที ข้อควรระวังในการใช้ยา คือ ควรระวังในการใช้ยาในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร ผู้ป่วยอาจจะมีอาการไม่พึงประสงค์ คือ ท้องเสีย มวนท้อง¹⁴

สูตรที่ 2

สูตรตำรับในผงยา 85 กรัม ประกอบด้วย เถาเพชรสังฆาต หนัก 50 กรัม กะเม็ง (ทั้งต้น) หนัก 15

รูปที่ 2 ความสัมพันธ์ของธาตุต่อการเกิดโรคิตสีดวงทวาร

กรัม โกลน้ำเต้า หัวกระชาย หนักสิ่งละ 10 กรัม รับประทานครั้งละ 0.5 - 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง หลังอาหารทันที ควรระวังในการใช้ยาในหญิงตั้งครรภ์ และหญิงให้นมบุตร นอกจากนี้ผู้ป่วยอาจจะมีอาการท้องเสีย มวนท้อง¹⁴

2. ยาริตสีดวงมหากาฬ

สูตรตำรับในผงยา 110 กรัม ประกอบด้วย มดยอบคั่ว ขอบชะนางแดง (ทั้งต้น) ขอบชะนางขาว

(ทั้งต้น) โกลูกักกรา โกลูสอ โกลูจพาลำพา โกลูก้านพร้าว โกลูพุงปลา เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนขาวเปลือก เทียนตาตักแตน แก่นสนเทศ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ เถาสะค้าน เปลือกสมุลแว้ง ดอกดีปลี พริกไทยล่อน เหง้าขิง เปลือกอบเชยเทศ หนักสิ่งละ 5 กรัม รับประทานครั้งละ 0.8 - 1 กรัม วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร ข้อควรระวังในการใช้ยา คือ ควรระวังในการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสาร

กันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)¹⁴

นอกจากนี้ยังมีตำรับยาและยาทาหัวริดสีดวงทวารที่มีระบุไว้ในตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์¹⁵ ตำรายาประจำบ้าน¹⁶ และตำรายาเกล็ด¹⁷ ที่ใช้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร ตัวอย่างเช่น

ยาแดงโลหิต ประกอบด้วย กระดาษแดง กระดาษขาว นูก กลอย อุดพิต ดองดึง ตรีกฎก (เหง้าขิง เมล็ดพริกไทย ดอกดีปลี) ข่า กระชาย กะทือไพล ขมิ้นอ้อย ว่านน้ำ ใบว่านหางช้าง เจตมูลเพลิง เปล้าทั้ง 2 (เปล้าน้อย เปล้าใหญ่) ส้มกุ่มทั้ง 2 (ส้มกุ่มน้อย ส้มกุ่มใหญ่) ลิงละ 1 บาท สารส้ม 2 สลึง ดินประสิว 2 สลึง 1 เพ็ญ เกลือสินเธาว์ 3 สลึง ดอกคำฝอย 5 ตำลึง 2 บาท 1 สลึง 1 เพ็ญ มะกรูด มะนาว มะม่วง ส้มซ่า ลิงละผล ทำเป็นจุน บดละลาย น้ำส้มซ่า น้ำมะนาว น้ำส้มสายชู ใช้เป็นยาและยาทา¹⁵

รากส้มกุ่ม ขิง ใบทองหลางใบมน เอาลึงละเสมอภาค ทำเป็นผง ละลายน้ำปูนขาวครึ่งน้ำมะนาวครึ่ง ทาแก้ริดสีดวงทวาร¹⁶

กลาตัวผู้ แก่นประดู่ ชื่นกพิราบ เมล็ดฝ้ายหีบ เอาลึงละเสมอภาค ทำเป็นผง ขุดหลุมก่อไฟในหลุม เอายาโรย แล้วนั่งรม แก้ริดสีดวงทวาร¹⁶

เปลือกโปลง เปลือกผลมะตูม ผลเบญจกานี กลามะพร้าวกะทิ กฤษณา รากมะนาว ไล่ต้นหมาก ปูนแห้งข้างเต้า ใบพลูแก สีเสียดเทศ เอาลึงละเสมอภาค บดแล้วทำเป็นแท่ง ฝนด้วยน้ำปูนใส ทาที่หัวริดสีดวงทวาร¹⁶

ผักกระชับ เปลือกยาง ปูนขาว น้ำมูตรเป็นน้ำต้มรม เอากลาตัวผู้คั่วปากห่มอ นั่งรมให้ตรง ทวารหนัก¹⁷

สมุนไพรที่มีรายงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์ในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร

สมุนไพรที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร ตามที่ระบุไว้ในตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม¹⁸ และมีรายงานการศึกษาวิจัยที่อาจมีผลในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร ซึ่งส่วนใหญ่ จะเป็นรายงานการวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์ด้านการอักเสบ ฤทธิ์ในการบำรุงหลอดเลือดดำ และฤทธิ์บรรเทาอาการปวด ได้แก่

เพชรสังฆาต (*Cissus quadrangularis* L.) ตามตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม¹⁸ ระบุส่วนที่ใช้นำมาทำยา คือเถา ซึ่งมีรสขื่นร้อนเล็กน้อย สรรพคุณ แก่ริดสีดวงทวาร ขับลมในลำไส้ ซึ่งเพชรสังฆาตประกอบด้วยสารสำคัญ คือ วิตามินซี (ascorbic acid) สารกลุ่มฟลาโวนอยด์ (flavonoids) และสารกลุ่มไตรเทอร์ปีนอยด์ (triterpenoids)¹⁹ มีรายงานการวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์ด้านการอักเสบจากสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยเมทานอล (methanol) ในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดการอักเสบด้วยสารคาราจีแนน (carrageenan) และฤทธิ์ในการบำรุงหลอดเลือดดำจากสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยเมทานอล ในหนูทดลอง พบว่าสารสกัดเพชรสังฆาตมีฤทธิ์ด้านการอักเสบ²⁰ การศึกษาฤทธิ์ของสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยเฮกเซน (hexane) อะซิโตน (acetone) เอทิลอะซิเตท (ethyl acetate) เมทานอล และเอทานอล (ethanol) ในการยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ไซโคลออกซีจีเนส (cyclooxygenase) เอนไซม์ 5-ไลพอกซีจีเนส (5-lipoxygenase) และสารที่ก่อให้เกิดภาวะการอักเสบ (proinflammatory mediators) พบว่าสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยอะซิโตนมีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบได้ดี²¹ การศึกษาฤทธิ์ด้านการอักเสบจากสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยเอทิลอะซิเตทใน

เอนไซม์ฮีโมออกซีจีเนส-1 (heme oxygenase -1) ซึ่งเป็นสื่อกลางในการต้านการอักเสบและการทำงานของโปรตีนนิวเคลียร์แฟกเตอร์ แคปปา บี (nuclear factor-kappa B) มีหน้าที่เกี่ยวกับการตอบสนองต่อการอักเสบ พบว่าสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยเอทิลอะซิเตทมีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบและยับยั้งการทำงานของโปรตีนนิวเคลียร์แฟกเตอร์ แคปปา บี²² และการศึกษาสารสกัดเพชรสังฆาตด้วยเมทานอลกับยาต้านการอักเสบชนิดที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (NSAID) เพื่อการป้องกันแผลในกระเพาะอาหาร ซึ่งเกิดจากไซโตไคน์ที่กระตุ้นให้เกิดการอักเสบ (proinflammatory cytokines) และการถูกทำลายด้วยออกซิเดชัน (oxidative damage) พบว่าสารสกัดเพชรสังฆาตมีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบ²³ นอกจากนี้มีการทดลอง ทางคลินิกถึงประสิทธิภาพและผลข้างเคียงในผู้ป่วยโรคกรดไหลย้อน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการรักษาด้วยเพชรสังฆาต กลุ่มที่ได้รับการรักษาด้วยยาหลอก (placebo) และกลุ่มที่ได้รับการรักษา ด้วย Daflon® พบว่าประสิทธิผลของการรักษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในผู้ป่วยทุกกลุ่ม และไม่พบผลข้างเคียงเกิดขึ้นในการรักษา²⁴ นอกจากนี้มีรายงานการศึกษาความเป็นพิษกึ่งเรื้อรัง (3 เดือน) ของเพชรสังฆาต ในหนูขาว พบว่าเพชรสังฆาตไม่มีพิษต่อหนูขาว²⁵

อัครีทวาร (*Clerodendrum serratum* L.) ส่วนที่ใช้ในการรักษาโรคกรดไหลย้อนตามตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม¹⁸ คือ ใบ มีรสขื่นเ็น สรรพคุณช่วยแก้กรดไหลย้อน นอกจากนั้นส่วนของรากและต้นของอัครีทวาร ที่มีรสฝาดเบ้อเย็น ก็มีสรรพคุณในการรักษาโรคกรดไหลย้อน วิธีใช้ คือใช้ฝนทาหัวริดสีดวงทวาร¹⁸ อัครีทวารประกอบ

ด้วยสารประกอบทางเคมี คือ ฟลาโวนอยด์ เทอร์ปีนอยด์ (terpenoids) คาร์โบไฮเดรต (carbohydrates) ฟีนอลิก (phenolics) และสเตียรอยด์ (steroids)²⁶ พบรายงานการวิจัยฤทธิ์ต้านการอักเสบจากสารสกัดอัครีทวารด้วยเอทานอล ในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดการอักเสบด้วยสารเคราจีแนน พบว่าสารสกัดอัครีทวารมีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบ²⁷ และพบว่าสารสกัดด้วยเอทานอลจากรากอัครีทวารช่วยในการหายของแผลได้ดีกว่าสารสกัดด้วยเอทานอลจากใบอัครีทวาร²⁸

เจตมูลเพลิงขาว (*Plumbago zeylanica* L.) ส่วนที่นำมาใช้ทำยาตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไปสาขาเภสัชกรรม¹⁸ คือ ส่วนของราก มีรสร้อน สรรพคุณแก้ริดสีดวงทวาร บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต ขับลมในกระเพาะอาหารและลำไส้¹⁸ และมีรายงานการวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์ต้านการอักเสบจากสารสกัดเจตมูลเพลิงขาวด้วยเมทานอล โดยทดลองในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดการอักเสบด้วยสารเคราจีแนน บริเวณฝ่าเท้าขวา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม (control) กลุ่มที่ได้รับสารสกัดจากรากเจตมูลเพลิงขาว (300 และ 500 มิลลิกรัม/กิโลกรัม) และกลุ่มที่ได้รับยาไดโคลฟีแนค (diclofenac) พบว่าสารสกัดจากรากเจตมูลเพลิงขาวมีฤทธิ์ยับยั้งการต้านการอักเสบ²⁹ นอกจากนี้มีรายงานการศึกษาฤทธิ์บรรเทาอาการปวดจากสารสกัดรากเจตมูลเพลิงขาวด้วยเอทานอล ทำการทดลองในหนูถีบจักรที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดอาการปวดด้วยกรดน้ำส้ม (acetic acid) ทำการประเมินโดยนับจำนวนการบิดตัว (writhing) ของหนู พบว่าหนูที่ได้รับสารสกัดจากรากเจตมูลเพลิงขาวมีจำนวนการบิดตัวลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าสารสกัดจากรากเจตมูลเพลิงขาวมีฤทธิ์ในการบรรเทาอาการปวด³⁰ และการศึกษาฤทธิ์

ด้านการอักเสบจากสารสกัดใบเจตมูลเพลิงขาวด้วย
ปิโตรเลียมอีเทอร์ (protroleum ether) คลอโรฟอร์ม
(chloroform) อะซิโตน เอทานอล และน้ำ ทำการ
ทดลองในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดการอักเสบ
ด้วยสารคาราจีแนน แบ่งหนูออกเป็น กลุ่มที่ได้รับ
สารสกัดใบเจตมูลเพลิงขาว กลุ่มควบคุมและกลุ่มที่
ได้รับยาไดโคลฟีแนค พบว่า กลุ่มที่ได้รับสารสกัด
ใบเจตมูลเพลิงขาวด้วยอะซิโตนมีฤทธิ์ในการต้าน
การอักเสบอย่างมีนัยสำคัญ และมีฤทธิ์เทียบเท่ากับ
กลุ่มที่ได้รับยาไดโคลฟีแนค³¹ และมีการศึกษาฤทธิ์
บรรเทาอาการปวดจากสารสกัดใบเจตมูลเพลิงขาว
ด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์ คลอโรฟอร์ม อะซิโตน
เอทานอล และน้ำ ทำการทดลองในหนูถีบจักรที่ถูก
เหนี่ยวนำ ให้เกิดอาการปวดด้วยสารฟอร์มาลีน
แบ่งหนูออกเป็น กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ได้รับยาไดโคล-
ฟีแนค กลุ่มที่ได้รับสารฟอร์มาลีน และกลุ่มที่ได้รับ
สารสกัดใบเจตมูลเพลิงขาว พบว่ากลุ่มที่ได้รับสาร
สกัดจากใบเจตมูลเพลิงขาวด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์
และอะซิโตนมีฤทธิ์ในการบรรเทาอาการปวดลดลง
อย่างมีนัยสำคัญ³¹

ขี้เหล็กบ้าน (*Cassia siamea* Lam.) ตามตำรา
แพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาสลัษยกรรม¹⁸ ส่วนที่ใช้
ทำยา คือ เปลือกต้น มีรสขม สรรพคุณ แก้วริดสีดวง
ทวาร แก้กษัย¹⁸ มีรายงานศึกษาฤทธิ์บรรเทา
อาการปวดจากสารสกัดเปลือกขี้เหล็กบ้านด้วย
ปิโตรเลียมอีเทอร์ คลอโรฟอร์ม เอทานอล และน้ำ
ทำการทดลอง ในหนูแรท แบ่งหนูออกเป็น กลุ่ม
ควบคุม กลุ่มที่ได้รับสารมอร์ฟีน (morphine)
กลุ่มที่ได้รับสารไดเมทิลซัลฟอกไซด์ (DMSO) กลุ่ม
ที่ได้รับยาพาราเซตามอล (paracetamol) และกลุ่ม
ที่ได้รับสารสกัดเปลือกขี้เหล็กบ้าน (200 และ 400
มิลลิกรัม/กิโลกรัม) จากการทดลองพบว่ากลุ่มที่ได้

รับสารสกัดเปลือกขี้เหล็กบ้าน ด้วยเอทานอล และ
น้ำมีฤทธิ์ในการบรรเทาอาการปวดอย่างมีนัยสำคัญ³²
นอกจากนี้ มีรายงานเกี่ยวกับการศึกษาฤทธิ์ในการ
ต้านการอักเสบจากสารสกัดเปลือกขี้เหล็กบ้านด้วย
เอทานอลและน้ำ ทำการทดลอง ในหนูถีบจักรที่ถูก
เหนี่ยวนำให้เกิดการอักเสบด้วยสารคาราจีแนน แบ่ง
หนูออกเป็น กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ได้รับ ยาไดโคล-
ฟีแนค และกลุ่มที่ได้รับสารสกัดเปลือกขี้เหล็กบ้าน
(100, 200 และ 400 มิลลิกรัม/กิโลกรัม) พบว่าสาร
สกัดเปลือกขี้เหล็กบ้านด้วยเอทานอลและน้ำมีฤทธิ์
ในการต้านการอักเสบ³²

มะกล่ำต้น (*Adenanthera pavonina* L.)
ส่วนที่ใช้ทำยาตามตำราโบราณทั่วไปในตำราแพทย์แผน
โบราณทั่วไป สาขาสลัษยกรรม¹⁸ คือ ใบ มีรสเฝื่อน
เย็น สรรพคุณ แก้วริดสีดวงทวาร¹⁸ และพบรายงาน
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์บรรเทาอาการปวดจาก
สารสกัดเปลือกมะกล่ำต้นด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์
ไดคลอโรมีเทน (dichloromethane) เอทิลอะซิเตท
และเมทานอล ทำการทดลองในหนู ถีบจักรที่ถูก
เหนี่ยวนำให้เกิดอาการปวดด้วยกรดน้ำส้ม แบ่งหนู
ออกเป็น ควบคุม กลุ่มที่ได้รับยาไดโคลฟีแนค กลุ่ม
ที่ได้รับ ยาอินโดเมทาซิน (indomethacin) และ
กลุ่มที่ได้รับสารสกัดเปลือกมะกล่ำต้น (100 และ 200
มิลลิกรัม/กิโลกรัม) พบว่าสารสกัดเปลือกมะกล่ำต้น
ด้วยไดคลอโรมีเทนมีฤทธิ์ในการยับยั้งอาการปวด
สูงที่สุด ขณะที่สารสกัดด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์มีฤทธิ์
ในการยับยั้งอาการปวดน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ
กลุ่มที่ได้รับยาไดโคลฟีแนค และกลุ่มที่ได้รับยา
อินโดเมทาซิน³³ และการศึกษาฤทธิ์ด้านการอักเสบ
จากสารสกัด เมล็ดมะกล่ำต้นด้วยเมทานอล ทำการ
ทดลองในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้เกิดการอักเสบ
ด้วยสารคาราจีแนน แบ่งหนูออกเป็น กลุ่มควบคุม

กลุ่มที่ได้รับยาอินโดเมทาซิน และกลุ่มที่ได้รับสารสกัดเมลิตมะกล่าตัน (50, 100 และ 200 มิลลิกรัม/กิโลกรัม) พบว่าสารสกัดเมลิตมะกล่าตันมีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบ³⁴ นอกจากนี้มีการศึกษาฤทธิ์บรรเทาอาการปวดของสารสกัดเมลิตมะกล่าตันด้วยเมทานอล ทำการทดลองในหนูถีบจักรที่ถูกเหนี่ยวทำให้เกิดอาการปวดด้วยกรดน้ำส้ม พบว่าสารสกัดเมลิตมะกล่าตันมีฤทธิ์ในการบรรเทาอาการปวด³⁴

ปรู่ (*Alangium salvifolium* L.) ตามที่ระบุไว้ในตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม¹⁸ ส่วนที่ใช้ทำยา คือ เนื้อไม้ ซึ่งมีรสผาดเผื่อน สรรพคุณช่วยแก้ริดสีดวงทวารและริดสีดวงลำไส้¹⁸ และมีรายงานการศึกษาฤทธิ์ในการต้านการอักเสบของสารสกัดรากปรู่ด้วยเมทานอล ทำการทดลองในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวทำให้เกิดการอักเสบด้วยสารคาราจีแนน พบว่าสารสกัดจากรากปรู่ มีฤทธิ์ในการยับยั้งการอักเสบในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำการอักเสบด้วยสารคาราจีแนนอย่างมีนัยสำคัญ³⁵ นอกจากนี้มีการศึกษาฤทธิ์ต้านการอักเสบจากสารสกัดปรู่ด้วยคลอโรฟอร์ม น้ำและเอทานอล ทำการทดลองในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวทำให้เกิดการอักเสบด้วยสารคาราจีแนน แบ่งหนูออกเป็น กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ได้รับสารสกัดเมลิตปรู่ (500 มิลลิกรัม/กิโลกรัม) และกลุ่มที่ได้รับยาไดโคลฟีแนค พบว่าสารสกัดเมลิตปรู่ด้วยเอทานอลมีฤทธิ์ต้านการอักเสบอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับสารสกัดเมลิตปรู่ด้วยน้ำและคลอโรฟอร์ม³⁶ และการศึกษาฤทธิ์บรรเทาอาการปวดจากสารสกัดเมลิตปรู่ด้วยคลอโรฟอร์ม น้ำและเอทานอล ทำการทดลองในหนูถีบจักรที่ถูกเหนี่ยวทำให้เกิดอาการปวดด้วยกรดน้ำส้ม แบ่งหนูออกเป็น กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ได้รับสารสกัดเมลิตปรู่ (500 มิลลิกรัม/กิโลกรัม) และกลุ่มที่ได้รับยาไอบูโพรเฟน

(Ibuprofen) พบว่าสารสกัดเมลิตปรู่ด้วยเอทานอลมีการฤทธิ์ในการบรรเทาอาการปวดอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับสารสกัดเมลิตปรู่ด้วยน้ำและคลอโรฟอร์ม³⁶

รัก (*Calotropis procera* (Ait.) R. Br.) ตามตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม¹⁸ ส่วนที่ใช้ทำยา คือ ใบ มีรสจืด สรรพคุณ แก้ริดสีดวงทวาร แก้กุดทะราด¹⁸ พบรายงานการศึกษา สารสกัดยางรักแห้งด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์ อะซิโตน เมทานอล และน้ำ ทำการทดลองในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวทำให้เกิดการอักเสบด้วยสารคาราจีแนน แบ่งหนูออกเป็น กลุ่มควบคุม กลุ่มที่ได้รับยาฟีนิลบูตาโซน (Phenylbutazone) และกลุ่มที่ได้รับสารสกัดยางรักแห้งด้วยอะซิโตน และน้ำ พบว่าสารสกัดจากยางรักแห้งด้วยอะซิโตน และน้ำ มีฤทธิ์ต้านการอักเสบได้ดีที่สุด³⁷

จากรายงานการศึกษาวิจัยที่รวบรวมรวมมา จะเห็นได้ว่าสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร เป็นสมุนไพรที่มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ ฤทธิ์ในการบำรุงหลอดเลือดดำ และฤทธิ์บรรเทาอาการปวด

เอกสารอ้างอิง

1. สุรเกียรติ์ อาชาานุภาพ. ตำราการตรวจโรครักษาโรคทั่วไป
2. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โฮลิสติก พับลิชชิ่ง; 2551. (916 หน้า).
3. ศัพท์แพทย์ศาสตร์ อังกฤษ - ไทย ไทย - อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (แก้ไขเพิ่มเติม). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์; 2547. (1336 หน้า).
3. Gearhart SL. Symptomatic hemorrhoids. Dis Mon. 2004; 50:603-17.
4. Kann BR, Whitlow CB. Hemorrhoid : Diagnosis and Management. Tech Gastrointest Endosc. 2004;6:6-11.
5. Person OK, Person B, Wexner, SD. Hemorrhoidal Disease: A comprehensive Review. J Am Coll Surg. 2007;204:102-17.

6. Lohsiriwat V. Hemorrhoids: From basic pathophysiology to clinical management. *World J Gastroenterol.* 2012;18: 2009-17.
7. Guttenplan M, Ganz RB. Hemorrhoids-Office Management and Review for Gastroenterologists. [Cited 2012 Jan 19]. Available from: URL: <http://www.touchgastroenterology.com>.
8. Chong PS, Bartolo DCC. Hemorrhoids and Fissure in Ano. *Gastroenterol Clin North Am.* 2008;37:627-44.
9. Coello PA, Mills E, Ansdell DH, Yarto ML, Zhou Q, Johanson JF. Fiber for the Treatment of Hemorrhoids Complications: A systematic Review and Meta-Analysis. *Am J Gastroenterol.* 2006;101:181-8.
10. มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม อยุธยาวิทยาลัย (ชีวโกมารวัจจ์). ตำราการแพทย์ไทยเดิม (แพทยศาสตร์ สงเคราะห์) ฉบับอนุรักษ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2547. (504 หน้า).
11. มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมฯ อยุธยาวิทยาลัย (ชีวโกมารวัจจ์). ตำราการแพทย์ไทยเดิม (แพทยศาสตร์ สงเคราะห์) ฉบับพัฒนา ตอนที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สืไทย; 2541. (109 หน้า).
12. กองการประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1. ม.ป.ท; ม.ป.ป. (99 หน้า).
13. เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ. ประมวลทฤษฎีการแพทย์แผนไทย พระคัมภีร์สมุทฐานวินิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สามเจริญพานิชย์; 2546. (77 หน้า).
14. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. คู่มือการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2554. (85 หน้า).
15. มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมและโรงเรียนอายุเวทราชรัง สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์. ตำราการแพทย์ไทยเดิม (แพทยศาสตร์สงเคราะห์ฉบับอนุรักษ์) เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศุภวิชการพิมพ์; 2552. (458 หน้า).
16. หมอนาก วิชัยดิษฐ์. ตำรายาประจำบ้าน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บุญช่วยเจริญ; 2471. (510 หน้า).
17. ตำรายาเกล็ด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างสมุดลำเพ็งพระนคร; 2476. (214 หน้า).
18. กองประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาสังเคราะห์. ม.ป.ท; ม.ป.ป. (277 หน้า).
19. Potu BK, Rao MS, Nampurath GK, Rao MC, Nayak SR, Thomas H. Anti-osteoporotic activity of petroleum ether extract of *Cissus quadrangularis* Linn. in ovariectomized wistar rats. *Chang Gung Med J.* 2010;33:252-7.
20. Panthong A, Supraditaporn W, Kanjanapothi D, Taesotikul T, Reutrakul V. Analgesic, anti-inflammatory and venotonic effects of *Cissus quadrangularis* Linn. *J Ethnopharmacol.* 2007;110:264-70.
21. Bhujade AM, Talmale S, Kumar N, Gupta G, Reddanna P, Das SK, et al. Evaluation of *Cissus quadrangularis* extracts as an inhibitor of COX, 5-LOX, and proinflammatory mediators. *J Ethnopharmacol.* 2012;141:989-96.
22. Srisook K, Palachot M, Mongkol N, Srisook E, Sarapusit S. Anti-inflammatory effect of ethyl acetate extract from *Cissus quadrangularis* Linn. may be involved with induction of heme oxygenase-1 and suppression of NF-KB activation. *J Ethnopharmacol.* 2011;133:1008-14.
23. Jainu M, Srinivasulu C, Devi S. Gastroprotective active of *Cissus quadrangularis* extract against NSAID induced gastric ulcer: Role of proinflammatory cytokines and oxidative damage. *Chem Biol Interact.* 2006;161:262-70.
24. Panpimanmas S, Sithipongsri S, Sukdanon C, Manmee C. Experimental Comparative Study of the Efficacy and Side effects of *Cissus quadrangularis* L.(Vitaceae) to Daflon (Servier) and Placebo in the Treatment of Acute Hemorrhoids. *J Med Assoc Thai.* 2010;93:1360-7.
25. ปราณี ขวลิตรำรง, ทรงพล ชีวพัฒน์, อัญชลี จุฑะพทธิ, สดุดี รัตนจรัสโรจน์, สมเกียรติ ปัญญาเมือง. พิษกึ่งเรื้อรังของเพชรสังฆาต (*Cissus quadrangularis* Linn.). ฐานข้อมูลสมุนไพร. [ออนไลน์]. 2001. [เข้าถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2557]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/medplantdatabase/pdf/2001/20010088.pdf>.
26. Singh MK, Khare G, Iyer SK, Sharwan G, Tripathi, DK. *Clerodendron serratum*: A clinical approach. *Journal of Applied Pharmaceutical Science.* 2012;2:11-5.
27. Narayanan N, Thirugnanasambantham P, Viswanathan S, Vijayasekaran V, Sukumar E. Antinociceptive, anti-inflammatory and antipyretic effects of ethanol extract of *Clerodendron serratum* roots in experimental animals. *J Ethnopharmacol.* 1999;65:237-41.
28. Vidyai SM, Nagori BP, Gupta RN, Bhatnagar SN. Evaluation of anti-inflammatory, analgesic and anti-cancer activity of stem bark extracts of *prosopis cineraria*. *Indian J Nat Prod.* 2005;21: 35-9.
29. Arunachalam KD, Velmurugan P, Raja RB. Anti-inflammatory and cytotoxic effects of extract from *Plumbago zeylanica*. *Afr J Microbiol Res.* 2010;4:1239-45.
30. Mittal V, Sharma SK, Kaushik D, Khatri M, Tomar K. A comparative study of analgesic activity of *Plumbago*

- zeylanica Linn. Callus and root extracts in experimental mice. Res J Pharm, Biol, Chem Sci. 2010;1:830-6.
31. Sheeja E, Joshic SB, Jain DC. Bioassay - guided isolation of anti - inflammatory and antinociceptive compound from *Plumbago zeylanica* leaf. Pharma Biol. 2010;48:381-7.
32. Ntandou GN, Banzouzi J, Mbatchi B, Elion-Itou R, Etou-Ossibi A, Ramos S, et al. Analgesic and anti-inflammatory effects of *Cassia siamea* Lam. Stem bark extracts. J Ethnopharmacol. 2010;127:108-11.
33. Ara A, Saleh-e-In M, Ahmed NU, Ahmed M, Hashem MA, Bachar SC. Phytochemical screening, analgesic, antimicrobial and anti-oxidant activities of bark extracts of *Adenanthera pavonina* L. (Fabaceae). Advances in Natural and Applied Sciences. 2010;4:352-60.
34. Olajide OA, Echianu CA, Adedapo AD, Makinde JM. Anti-inflammatory studies on *Adenanthera pavonina* seed extract. Inflammopharmacology. 2004;12:197-202.
35. Porchezian E, Ansari SH, Ahmad S. Analgesic and anti-inflammatory effects of *Alangium salvifolium*. Pharmaceutical Bio. 2001;39:65.
36. Sharma AK, Agarwal V, Kumar R, Balasubramaniam A, Mishra A, Gupta R. Pharmacological studies on seeds of *Alangium salvifolium* Linn. Acta Pol Pharm. 2011;68:897-904.
37. Majumder PK, Kumar VL. Antiinflammatory activity of fractions of latex of *Calotropis procera* in Carrageenan induced rat paw oedema. Phytotherapy Research. 1997; 11:166-7.

Abstract

Herbal Medicines and Hemorrhoid Disease

Sirikan Mukda¹, Sanan Subhadhirasakul^{1*}

¹Faculty of Traditional Thai Medicine, Prince of Songkla University, Hatyai Songkhla, 90110

*Corresponding author: sanan.s@psu.ac.th

Hemorrhoids are a vein disorder occurring specifically in the veins of the rectum. They are caused by constipation, insufficient fiber intake, and pregnancy among other causes. The most common symptoms of hemorrhoids are anal bleeding, anal pain, anal swelling, and anal itching. These symptoms will cause patients discomfort and anxiety. There are many ways to treat a hemorrhoid disorder. Herbal medicine is one way. There are many pharmacological activities of herbal medicines including anti-inflammatory, venotonic and analgesic effects. Therefore, herbal medicine could be an alternative medicine for hemorrhoid treatment in hemorrhoid patients.

Key words: Hemorrhoid disease, herbal medicines, anti-inflammatory, venotonic, analgesic